

jat per AntThomas (*Essais de Ph. Fr.*, 1897, 397-8), i repetit per Spitzer, PSPasquali, i jo mateix, brevíssimament (ZRPb. XLIII, 325; *NpbilMgn.*, 200-6; AILC II, 142);³ VINEAE OPULUS 'auró [!] de vinya' Salvioni (ZRPb. xxiii, 532); *vignobre*, compost amb un **obre*,⁵ derivat de *obrar* 'treballar' Gamillscheg (EWFS, 890-1); *VINEOLULU Skok (*Časopis mod. fil.* xv, 265-9); *VINOBRĪGOS Galešio (*Stu. Rom.* xxvii, 1937, 128-131, 121ss.).

Amb raó Meyer-Lübke (REW, s. v. *vinea*) i Oscar Bloch ho rebutjaren tot, mostrant aquest la impossibilitat morfosintàctica de l'ètimon de Gamillscheg i el caràcter arbitrari de la formació suposada per Thomas. Els passos útils en tot això foren només el de Gamillscheg, seguit per Alessio, en cridar l'atenció sobre l'antiga variant *-obre*, documentada en les dates més antigues; i el de Thomas en cridar l'atenció de la importància primordial de la llengua d'oc en la qüestió, i demostrant que l'anàlisi fonètica de les formes occitanes en *-ògol/-òvol/-òval* només podia conduir a una base comuna *-òvolo*, en part amb la usual substitució de *ovo* per *-g*.

El més útil de tots ha estat Aebischer (*Est. de Top. y Lexic. Román.*, Bna. 1948, 13-156), en una acurada i cruditíssima monografia, on aplega tota l'abundosa documentació occitana, tot acabant de provar que aquí importa poc la langue d'oïl, on és clarament un mot en part manllevat del Midi; i és el primer (fora de la breu nota meua de 1942) d'assenyalar el mot en català, sobre el qual no aconseguí, però, sinó molt pocs informes i amb els errors que ja he desfet més amunt.

Cert que en francès n'hi ha un passatge antic, en el *R. de l'Escoufle* (fi S. XII), admirant la rodalia lorenesa de Toul «quex praeries, quel *vignoble*»: altrament només passatges en fr. modern (God. x, 856, i Littré, s. v.). L'única zona d'oïl on el mot apareix bastant aviat és cap al Beaujolais, el Lionès i altres zones del francoprovençal; de la banda de Borgonya i Beaujeu, molt més tard que en el Llgd., però a la Suïssa francesa ens certifica l'especialista Aebischer que no sorgeix fins al S. XVI. Anoto jo *vynoble* en el lorensès *Claris et Laris*, a. 1268 (ARom. IX, 30, v. 2989); de la banda de Lió es formà un derivat *vigno(b)ler* «cultiver la vigne», del qual dóna God. exs. del S. XVI, en la forma *vignoler*, amb algun de *vignolant* per al «vignerón»; i d'aquest n'hi ha un cas relativament antic, a Lió en l'any 1320, en la forma *vignoblant* (PMeyer, *Rom.* xxxv, 444).

Però tot plegat això és poc i ben tardà envist els fets occitans, com posa de relleu Aebischer, mostrant allora la data tardana en què el conreu de la vinya passa al Nord de Lió: Estrabó diu que només a la Narbonensis madurava el raïm, que els gals «ne cultivaiet qu'avec répugnance et par nécessité»; que les vinyes no passaven al N. de Lió, i fins al segle següent no n'entrà el cultiu a Borgonya. Fins als temps moderns, al capdavant, els països de conreu màxim de la vinya en aquesta part de la Romània han estat el Llenguadoc i el Rosselló. És natural, doncs, que sigui aquí on el mot té el seu centre primordial; i així com

així, la forma francesa —ja per la seva ò no diftongada i la seva *-b*— es presenta amb evident fesomia d'un mot que ha remuntat des del Midi.

Per les mateixes raons és clar que té raó Aebischer en rebutjar l'etimologia cèltica postulada per Alessio, tan arbitràriament, un *VINOBRĪGOS, inspirat només per l'al. *weinberg* 'vinya', i format amb cèlt. BRIGO- (més conegut -BRIGĀ) resposta de l'al. *-berg*; a part de la inversemblança d'un celtisme en el nom de la vinya, vista aqueixa repugnància dels gals: és la geografia del Rin suís i alemany que explica la formació amb *berg*, però els vinyers llenguadocians i rossellonesos són en terra plana. I ja en principi calia rebutjar la possibilitat d'aquell celtisme, pel fet que el cèltic antic no posseïa el mot VINO- —i menys VINEA—, per més que aquell figuri en les modernes llengües cèltiques insulars, però és com a manlleu del llatí.

En terres d'Oc, en canvi, la documentació és en massa. Les dades més antigues són de la forma *vinobre* 'vinyar' l'any 1053 a Mauriac, en l'alta Alvernia (Cantal), un «illo *vinobre* de Castlar» en un de 1087, i «*vinobre* de Fracinnas» que sembla també del segle XI-XII, aquestes en el cartulari de Conques (Roergue). La forma amb *-bl-* apareix llatinitzada en *vinoblio* en 22 docs. del Forés, des de 1237 a 1299, sempre designant una estesa de vinyes («vineam in *vinoblio* de Cromaireu» etc.), i un *vinoblio* de 1256 a Angoulême.

En la forma plenament occitana *Vinovol* és com apareix a l'Erau, com a nom d'una antiga abadia de *Vinovol*, documentada en aquesta forma en set docs. almenys, des de 1153 a 1210, després en la forma palatalitzada (influència de *vinha*), *Vignovol* el 1225, i després amb *-g-* com en català, *Vinogolo* 1250, *Le Vignogue* 1684; i avui pronunciat en occità *Vignogo* i en fr. *Le Vignogoul*. D'altra banda, com a nom dels drets o pagues apareix l'abstracte en textos de l'Erau i de l'Aude, en sis documents des de 1065 a 1173, en les formes *vinogolaria*, *vinnocolia*, *vinigolaria*.

A tot això, a França i Terra d'Oc tenim el mot sempre com a nom de terreny, un vinyar, un vinyet. Contrast amb el cat., on és nom del vinyater, persona; però així com hem vist a Catalunya una excepció amb el significat gallo-romànic, justament en la dada més antiga de totes —el *vinòval* de 1111—, a França trobem restes del significat català a l'E. Mj., car hi ha *vinhoguol* «vignerón» en un text de 1398, que té la virtut —gran índex geogràfic d'antiguitat— de ser a l'extrem més oriental de l'àrea on consta el mot, a Avinyó (PPansier, *Hi. L. Prov. à Avignon* III, 176); i del Roine deu ser el mot *vignogo* m. «bèche, charançon de la vigne», puix que el *TdF* el registra sense localitzar; però Aebischer el reconeix amb indubtable encert com a «denominación humorística de este insecto, que en un momento dado debió de llamarse *vignerón*, y que nos habrá conservado así este término, desaparecido después de su ac. primitiva».

Els mèrits de l'estudi d'Aebischer en l'aspecte documental geogràfic i compilatori, són grans. Però la seva etimologia no és pas més defensable que les al-